SOUČASNÝ STAV A PERSPEKTIVY TAXONOMIE HMYZU V ČSSR

Karel Hůrka Pavel Štys

Na základě informací mnoha našich kolegů pokusili jsme se o rozbor současného stavu taxonomie a příbuzných oborů podle různých obecných a oborných hledisek, tj. vzhledem k práci na různých úrovních taxonomie (alfa, beta, gamma; zjednodušeně: úroveň identifikačně-deskriptivní, klasifikačně-fylogenetická a kausálně evoluční), k práci cílevědomé a náhodné, regionálnímu studiu faun a regionálně neomezenému studiu taxonů, možnostem identifikace naší fauny, studiu larvální taxonomie, srovnávací morfologie a paleontologie, počtu, složení a publikačním možnostem našich autorů. Jádrem referátu bylo stručné zhodnocení situace ve studiu taxonomie jednotlivých řádů hmyzu.

Z rozboru vyplynula řada positivních i negativních postřehů, z nichž zde můžeme uvést jen příklady. Bylo možno konstatovat stoupající zájem o studium larvální taxonomie, ústup od samoúčelného a nebiologického registrování barevné variability, intensivní práci neformálně vzniklé dipterologické skupiny, ale na druhé straně i malý podíl revizí, monografií a prací autorů z mladé generace na naší taxonomické produkci, malý zájem o srovnávací morfologii, omezenost publikačních možností pro rozsáhlejší taxonomické práce, přežívající utilitární pohled na taxonomii projevující se v oficiálním přístupu k ní, nevyužitý potenciál velkého spontálního zájmu pro studium taxonomie řádu Lepidoptera, stagnaci vývoje naší hymenopterologické školy a skutečnost, že kvalitní taxonomická práce u řady skupin je výsledkem činnosti jedinců, kteří nemají následovníky. Náš rozbor vyústil v několik doporučení, která uvádíme doslovně.

1.

V plánovací struktuře entomologického výzkumu by měla mít cílevědomá taxonomie své místo, rovnocené ostatním disciplinám, a to v celém širokém spektru svých úrovní.

2.

Při výchově nových specialistů taxonomů na vysokých školách či na jiných pracovištích a při určování pracovní náplně entomologů, by mělo být přihlíženo k opomíjené problematice či k taxonomicky nedostatečně studovaným skupinám.

3.

Intenzivní kontakt specialistů se zájemci z Entomologické společnosti a mladými adepty by měl vzbudit zájem o tvůrčí studium taxonomie i jako zájmové činnosti. Na základě dobrých výsledků entomologů pracujících

v řádu Diptera dáváme na úvahu, zda by obdobné pracovní kolektivy neměly, tentokrát v rámci naší společnosti,vzniknout i pro ostatní větší řády.

4.

Ve většině skupin neexistuje snadno dostupná literatura umožňující bez pečnou identifikaci našich druhů, která by zároveň i stimulovala zájem nových, zvláště mladých adeptů.Tento úkol nemohl splnit úžeji koncipovaný Klíč zvířeny ČSSR a neplní ho v současné době ani sbírka Fauna ČSSR, vzhledem k málo pružné vydavatelské koncepci. Dáváme na úvahu, zda by tato řada nemohla být postupně modifikována v především česky publikované klíče fauny ČSSR,přibližně podle vzoru obdobných polských, sovětských, německých a anglických serií. Ty by mohly obsahovat kromě zasvěceného úvodu především stručnou, k diagnostickým účelům zaměřenou a bohatě ilustrovanou klíčovou část. Faunistické zpracování by mohlo být reservováno pro prodromy vydávané Národním museem a publikaci originálních taxonomických monografií,ať už jakkoli regionálně zaměřených by měla být reservována zvláštní cizojazyčně publikovaná serie v nakladatelství Academia.

5.

Všestranná podpora časopisů v nichž je možno publikovat rozsáhlejší taxonomické práce, by měla umožnit jejich pravidelné vycházení,a možnost publikace v nich by měla být dostupná celé taxonomické veřejnosti. Časopis Acta entomologica bohemoslovaca by měl vycházet v původním, nezkráceném rozsahu.

6.

Pochopení významu taxonomie by mělo umožnit, aby při stanovení pracovní náplně entomologů, pracujících zejména v rozvětvené musejní síti, nebyla uplatňována striktně regionální hlediska.

Dáváme tyto náměty k úvaze a věříme, že bude-li alespoň část z nich uskutečněna, pomůže to tak potřebnému dalšímu rozvoji naší taxonomie.

Plné,jen nepatrně modifikované znění, bylo již publikováno v anglickém jazyce (Hůrka,Štys,1975, Acta ent.bohemoslovaca., 72 : 145-155).